

rokket i min Mening om Sagen ved hvad der er blevet anført.)

Sonne: Maa jeg bede om Ordet for en kort Bemærkning?

Formanden: Den ærede Landssthingsmand har Ordet for en kort Bemærkning.

Sonne: Jeg vil kun tillade mig at oplyse, at jeg ikke har sagt, at Huusmændene vilde faae 1—5 Rd. aarlig af deres Jorder, men kun i det Høieste 1—5 Rd. i Rjøbesum, altsaa eengang for alle.

Jagerslev: Jeg er aldeles ubekjendt med de lokale Forhold paa Bornholm; men det forekommer mig, at den Deel af Sagen, der for mig har nogen Betydning, aldeles ikke har været fremdragen. Spørgsmaalet er efter min Mening ikke, om det er fordelagtigt eller ikke for Bornholms Beboere at opnaae, hvad Lovudkastet tilsigter — jeg for mit Vedkommende er tilbøjelig til at troe, at de Alle vilde være vel tjente dermed — men derimod efter min Opfattelse, om ikke Lovgivningsmagten overskrider sin Myndighed, naar den indlader sig paa at afgjøre privatretlige Forhold mellem myndige Mænd. — Dette antager jeg, og det er derfor det, som bevæger mig til at stemme med Mindretallet.

Madvig: Jeg vil i Erindring om min Barndom i allerhøieste Grad anbefale det ærede Landssting at vedtage dette Lovudkast i Bornholms og specielt i Bornholms Huusmænds Interesse, og jeg troer, at vi kunne vedtage det uden Frygt for, at Landsstinget eller overhovedet Rigsdagen derved overskrider sin Competence. Vi vedtage derved Noget med Hensyn til en vis Strækning Jord, som hidtil ikke har været i privat Eie, men som er bleven tildeelt Sognene og derefter udstiftet i hvilken Anledning der er faldet en Høiesteretsdom, som erklærer, at Gaardmændene, der have faaet det Udstiftede, ikke ere udelukkende berettigede der til, men at ogsaa Huusmændene ere det; at Lovgivningsmagten skal træde til og ordne Forholdet, fordi dette, hvor berettigede end Huus-

mændene ere, er saa overordentlig vanskeligt og uklart, at det ikke er muligt ad Rettens Vej at ordne det. Det er et af de Tilfælde, hvor Loven kommer til at gribe ind i et uklart Retforhold, der er saa forvirret, at det ikke uden til ualmindelig Glæde for vedkommende Befolkning kan overlades til Afgjørelse ved Domstolene, ja, næsten ingen Afgjørelse kan finde ved dem. Naar jeg betragter Sagen fra den bornholmste Befolknings og navnlig fra Huusmændenes Side, maa jeg for det Første gjøre opmærksom paa, at jeg troer, at den overveitende Betydning af Lovudkastet ikke er den økonomiske, men derimod den, at hvis det vedtages, tilstoppes derved en Rilde til Misnøie og Stridigheder, der har slydt i overmaade lang Tid, og som af visse Personer er bleven benyttet og fremdeles vil blive benyttet. Jeg maa saameget mere ønske, at denne Rilde bliver tilstoppet, som mine særlige Landsmænd, Bornholmjerne, med alle deres gode Sider, ere temmelig paastaelige med Hensyn til deres Ret, og det derfor er let hos dem at vække Lyften til Processer. Hvad dernæst angaaer Huusmændenes Interesser, da har den ærede Ordfører for Mindretallet (Hasle) hentydet til, at de afgivne Erklæringer synes at have erkjendt, at Lovudkastet tilstrækkeligt sørge for deres Interesse, men at det var muligt, at disse Erklæringer vare blevne afgivne, fordi de dog derved vilde faae Noget, medens de burde have Mere, og det burde man skaffe dem. Jeg troer, at det er overordentlig betænkeligt at henvise Huusmændene til at faae dette Mere og derved berøve dem at faae Noget, eller i det mindste udsætte dem for ikke at faae det. For det Første kunne de jo ikke faae, jeg vil ikke sige Mere, men overhovedet Noget uden meget vanskelige Processer; thi Hartkornseierne ere jo nu i Besiddelse af disse Jorder, og de skulle altsaa først drives ud af dem; og naar man betragter den hele Sag, vil man see, at der skal føres en meget lang Række Processer, som kan blive dyr nok, om en Gjenstand, der for hver Enkelt ikke har stor Værdi. Selv om man paa bedste Maade vilde hjælpe Huusmændene ved at skaffe dem fri Proces o. s. v., vil der dog gaae afskillige Skillingen ud af deres Lomme, inden de blive enige om et Andragende